

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2025

Novodobý protekcionizmus: Cesta k blahobytu alebo nevydarená geopolitická poistka?

Úvod: Obchod ako kľúč k novodobej prosperite

Obchod. Základný pilier spoločnosti a fundamentálna forma ľudskej interakcie. Od lovcov a zberačov zdieľajúcich jedlo a vymieňajúcich kožušiny za opracované kamene, až po moderný globálny systém miliónov kamiónov, vlakov, lodí a lietadiel prevážajúcich tovar každý deň. Aj keď obchodom, v ekonomickom ponímaní rozumieme primárne vzájomnú výmenu tovaru a služieb, v širšom merítku má oveľa komplexnejší charakter, či už v rovine výmeny znalostí a informácií, času a práce, emócií, vzájomnej ochrany, ako aj ďalších sociálnych a kultúrnych aspektov [9]. Obchod, aj keď primárne riadený snahou o zlepšenie vlastnej životnej situácie, má na spoločnosť nepochybne aj ďalšie pozitívne dopady, ako sú globálny rast životnej úrovne, redukcia konfliktov, podpora inovácií a efektivity práce, alebo stabilizáciu spoločnosti prostredníctvom noriem, zákonov, a inštitúcií [72, 68].

Je to práve obchod, resp. jeho globalizácia, ktorú považujeme za kľúčový aspekt pri zvyšovaní svetovej prosperity a životnej úrovne [52, 51]. Obchod podporuje efektívnu alokáciu prostriedkov prostredníctvom princípov špecializácie a komparatívnej výhody, vedúc k zvýšenej produktivite a ekonomickému rastu [68, 60]. Pre príklad, od roku 1990 po 2017, rozvojové krajiny zvýšili svoj podiel v globálnych exportných reťazcoch zo 16% na 30%. V rovnakej dobe klesla globálna miera chudoby z 36% na 9%, vymaňujúc z chudoby približne jednu miliardu ľudí v posledných desaťročiach [81].

Aj napriek nespočetnému množstvu pozitív je globalizácia aktuálne v ohrození. Kritici ju vinia z podporovania zániku pracovných miest, stagnácii platov, podkopávaní suverenity štátov, stúpajúcej nerovnosti, a zo znehodnocovania životného prostredia [19]. V kombinácii s aktuálnym geopolitickým napätím [62] a obavami z neférových obchodných praktík [48] sa patriotizmus a protekcionizmus dostávajú do agend mnohých svetových lídrov. Ako najznámejší príklad z tohto roku bezdebaty poslúži tzv. "Liberation Day" (Deň oslobodenia) v podaní Donalda Trumpa, ktorý druhého apríla svojim náhlým ohlásením cieľ na celý svet zatriasol svetovým obchodom a vyvolal bezprecedentnú paniku na trhoch [34].

Táto esej bližšie diskutuje motivácie, implementácie, a dopady protekcionistických verejných politík z pohľadu ekonómie. Za príklad si vyberáme nedávnu, a ešte stále prebiehajúcu, obchodnú vojnu medzi Spojenými Štátmi Americkými (USA) a Čínou, resp., zvyškom sveta, vyvolanú kabinetom Donalda Trumpa počas jeho druhého pôsobenia ako prezidenta USA v roku 2025. Protekcionizmus, konkrétnejšie agresívnu colnú politiku, metaforicky porovnáme so zle navrhnutou investičnou životnou poistkou, ktorá na konci dňa poistenému človeku (v tomto prípade krajine) viac škodí, ako prospieva.

Od protekcionizmu k voľnému obchodu: A kde sme ako spoločnosť zaradili spiatočku

Myšlienka ochrany lokálneho ... (priemyslu, ekonomiky, kultúry – dosad'te si, čo uznáte za vhodné) nie je nová. Práve ekonomický protekcionizmus a štátom regulovaná ekonomika boli hlavnými znakmi merkantilizmu, ekonomickému smeru prevládajúcemu v Európe medzi 16. a 18. storočím [44]. Merkantilizmus zdôrazňoval nutnosť akumulácie bohatstva,

primárne zlata a striebra, prostredníctvom politík udržiavania pozitívnej obchodnej bilancie, t.j., maximalizáciou exportu a minimalizáciou importu. Merkantilizmus vnímal bohatstvo národa ako hru s nulovým súčtom, kde bohatnutie jednej krajiny prebieha na úkor druhej [68]. Keďže pri vtedajšom obchode sa po svete presúvalo ako platidlo fyzické zlato alebo striebro, vyvodiť závery bolo jednoduché: Zvyšovanie rezerv zlata (prostredníctvom exportu) je dobré, zatiaľ čo zmenšovanie rezerv (nákupom tovaru cez import), je zlé.

Presadzovanie týchto cieľov prebiehalo prostredníctvom troch druhov praktík [33]: 1) *Podpora exportu* prostredníctvom dotácií a podporu domácej výroby; 2) *Odradenie od importu* cez vysoké clá na hotové tovary a tvorbu kolónií na získavanie materiálov (neskôr s využitím otroctva); 3) *Tvorba spoločností so špeciálnymi právami*, napr. Anglická Východoindická spoločnosť (English East India Company).

Koncom 17. storočia však začína odpor voči merkantilizmu rásť. Spoločnosť si vplyvom knihy *Bohatstvo národov* od Adama Smitha [68] uvedomuje, že koncept bohatstva v merkantilizme (akumulácia vzácnych kovov) je chybný, že na obchod sa nie je nutné pozeráť ako hru s nulovým súčtom, a že na konci dňa vlastne merkantilizmus neprospeje spotrebiteľom a celkovej prosperite, ale špeciálnym záujmom elít. Smith v knihe ďalej definoval kľúčové koncepty ekonómie ako deľba práce, produktivita, voľný trh, a diskutoval akú rolu má cena v alokácii zdrojov [50].

Na Smithovu prácu priamo nadviazali ďalší významní myslitelia – David Ricardo, Frédéric Bastiat, spolu s predstaviteľmi rakúskej ekonomickej školy ako Carl Menger alebo Friedrich Hayek. Svet sa, aj pod vplyvom ich myšlienok začal koncom 18. a začiatkom 19. storočia globalizovať [14]. Merkantilizmus bol na ústupe, nastávalo postupné odstraňovanie obchodných bariér a adopcia tzv. *laissez-faire* politiky mnohými západnými štátmi, presadzujúca voľný trh a minimálne zásahy štátu do fungovania ekonomiky.

Postupná liberalizácia obchodu však neprebíhala hladko a bez prerušení. Protekcionistické praktiky zažívali opätovný rozmach behom krízových udalostí ako 1. svetová vojna alebo ekonomická kríza v 20-tych rokoch 20. storočia (tzv. Great Depression). Po druhej svetovej vojne však liberalizácia obchodu pokračuje s podporou inštitúcií ako GATT (Všeobecná dohoda o clách a obchode) od 1947 a vznikom WTO (Svetová obchodná organizácia) v roku 1995 s účelom podpory globálneho voľného obchodu [56].

Aj napriek množstvu úspešných príkladov aplikácie voľného obchodu vedúcich k blahobytu priamo pred našimi očami, napr. Hong Kong alebo Singapur, sme stále ako svet ku globálnemu voľnému obchodu nedospeli, a v súčasnosti obchod rozhodne nemôže byť považovaný za voľný [2]. Dôvody? Skôr politické a sociálne, než ekonomické. Politický tlak z domácich záujmových skupín a voličskej základe, ochrana strategických odvetví pred medzinárodnou konkurenciou, alebo otázky národnej bezpečnosti a ekonomickej suverenity [2].

Vývoj začiatkom 21. storočia tiež doposiaľ globalizácii veľmi do kariet nehral. Hypotekárnu finančnú krízu v roku 2008 nasledovala stagnácia miezd pre nižšiu a nižšiu-strednú triedu, vedúc k nárastu nerovnosti v populácii [38]. Aj tieto udalosti prispeli k rozvoju pravicového populistického sentimentu, vedúcemu k politickej kríze v 2016 – Brexit, prvé zvolenie Trumpa do prezidentského úradu, ako aj nárast radikálnej pravej v Európe a ohrozovanie demokratických princípov v Poľsku a Maďarsku, vedúcich k obavám o stabilite

Európskej únie samotnej [31, 15]. Výsledkom týchto udalostí bolo zvýšenie nacionalistických a protekcionistických naratívov pretrvávajúcich v spoločnosti dodnes.

Clo ako hlavný nástroj novodobého protekcionizmu

Súčasný naratív protekcionizmu prelínaajúce sa s ideológiou neo-merkantilizmu [36] uplatňuje princípy ochrany domáceho priemyslu, redukcii obchodných deficitov a presadzovanie ekonomického nacionalizmu. Na presadzovanie, resp. vynucovanie týchto princípov využívajú rôzne mechanizmy [1, 54]:

1. *Clá*: Dane na import zvyšujúce jeho cenu, čím robia domáce tovary/služby kompetitívnejšie,
2. *Kvóty*: Obmedzenia na kvantitu importu alebo exportu v určitom časovom rámci – t.j., obmedzenie zahraničnej konkurencie,
3. *Dotácie*: Finančná podpora poskytovaná štátom pre domáci priemysel, podporujúca kompetitívnosť vzhľadom k zahraničným importom,
4. *Embargá*: Úplný zákaz obchodu s určitou krajinou alebo konkrétnym druhom tovaru,
5. *Ovplyvňovanie menového kurzu*: Devaluácia národnej meny s efektom zlacnenia exportu a zdraženia importu,
6. *Administratívne bariéry*: Regulácie, štandardy (napr. environmentálne alebo zdravotné), licenčné požiadavky, a colné procedúry.

Ako sme naznačili v minulej sekcii, aj napriek značnému posunu k liberalizácii obchodu a globalizácii za posledné dekády sme ako spoločnosť nedávno zaradili spiatočku. Finančná kríza v 2008, obchodná vojna medzi USA a Čínou spustená prvou Trumpovou vládou v 2018, Brexit, ale aj pandémie COVID-19 vzbudili vo svete naratívy protekcionizmu a ekonomického nacionalizmu – “America First” (Amerika na prvom mieste), “Atma Nirbhar Bharat” (sebestačná India) alebo “Made in China” (vyrobené v Číne) [83, 26].

Aj keď protekcionistické politiky v rôznych častiach sveta v súčasnosti využívajú kombináciu rôznych vyššie uvedených, medzi najpopulárnejší nástroj sa radia clá. Keďže clá majú okrem protekcionistického naratívu (ochraňujeme domácu výrobu) pre politikov aj omnoho širšie benefity:

1. *Generovanie rozpočtových príjmov*: Zatiaľ, čo dotácie alebo ovplyvňovanie menového kurzu zo štátnej kasy peniaze odoberajú, clo príjmy do štátneho rozpočtu prináša. Pre príklad, po zvýšení ciel počas druhej vlády Donalda Trumpa sa objem vybratého cla zvýšil zo sedem miliárd USD v januári na 30 miliárd USD v septembri [16].
2. *Jednoduchosť implementácie*: Na rozdiel od kvót alebo regulácií sa relatívne priamočiaro zavádzajú, upravujú, alebo rušia [7].

3. *Politický nástroj*: Mimo ekonomických účinkov majú clá aj vysokú politickú silu. Ako sme videli v nedávnych udalostiach, Donald Trump clá využil na vyjednávanie s inými krajinami [79], či ako potrestanie Indie za kontinuálne nakupovanie ruskej ropy [59].
4. *Komunikácia verejnosti*: Aj keď sú clá iba inou formou dane, politik ich zavedenie vie ľudu relatívne jednoducho komunikovať. Donald Trump pri nedávnom globálnom zavádzaní cieľ uvádzal, že mu ide o ochranu pracovných pozícií, národného priemyslu, národnú bezpečnosť, alebo sa jedná iba o odvetné opatrenia voči neférovým obchodným praktikám iných krajín [57]. A, že to na konci dňa aj tak zaplatí “niekto iný” – konkrétne zahraniční exportéri a nie americkí spotrebitelia a firmy – a, že “*kvôli clám bude Amerika opäť veľká a bohatá*” [57, 32].

Trumpovo colné pieskovisko

Donalda J. Trumpa, 45. a 47. prezidenta Spojených Štátov Amerických, sme v tejto eseji spomínali už niekoľkokrát. Nie nadarmo. Aj keď boli radikálne pravicovo-populistické protekcionistické tendencie na vzostupe už pred jeho nástupom do úradu v roku 2018, bol to práve on, kto si kvôli protekcionizmu, konkrétne clám, vyslúžil posledné roky najviac pozornosti.

Pred rokom 2018 boli clá vo významných ekonomikách vrátane USA, Číny a Európskej únie na relatívne nízkych úrovniach [53, 67]. V niektorých dôležitých odvetviach ako poľnohospodárstvo, oceliarstvo, a textilná výroba sa však selektívne objavovali [82]. Prvá väčšia colná facka však prišla s prvou Trumpovou administratívou. Začiatkom 2018 zaviedla importné clá na solárne panely a práčky, neskôr na oceľ a hliník, zahŕňajúc aj tradičných obchodných partnerov a geopolitických spojencov ako Európska Únia, Kanada a Mexiko. Špeciálne clá obdržali aj importy z Číny. Odpoveď na seba nenechala dlho čakať a mnohé krajiny zaviedli recipročné clá [78]. V prípade Číny vieme hovoriť o vzniku priameho obchodného konfliktu, tzv. obchodnej vojne [77].

Pri nástupe Trumpa do druhého funkčného obdobia v januári 2025 bolo zrejmé, že svet čakajú zmeny a colná politika nezostane, ako predtým. Prvého februára, iba 10 dní po nástupe do úradu, Trump ohlasuje 10% na Čínu, ako aj 25% clá na Kanadu a Mexiko, so zámenkou fentanylovej krízy a problémov s nelegálnou migráciou [35]. Aj keď tento začiatok volebného obdobia rozhodne nebol dobrou predzvesťou, recipročné clá, ohlásené o pár týždňov neskôr, zaskočili celý svet. Pod nálepkou “The Liberation Day” (Deň Oslobodenia) sa Donald Trump druhého apríla 2025 postavil pred novinárov a víťazoslávne ohlasoval najstrmší nárast cieľ od roku 1930 [34]. Trumpova administratíva vtedy ohlásila 10% clá na všetky importy bez ohľadu na importujúcu krajinu, ako aj recipročné clá siahajúce až do výšky 50% na ďalších 57 krajín, ktoré mali s USA pozitívnu obchodnú bilanciu.

O pár mesiacov neskôr, po desiatkach vyjednávaní, zvyšovaní, znižovaní, rušení, a odkladoch sú clá pre väčšinu krajín už v platnosti. Vychádzajúc z názvu dňa pre ich oznámenie však ale vyvstáva prirodzená otázka: *Koho clá v skutočnosti oslobodujú?*

	Trumpove Clá	Investičné životné poistenie
1. Nástroj na manažovanie rizika	✓	✓
2. Brzdí ekonomický rast	✓	✓
3. Prísľub bohatstva	✓	✓
4. Pôvabné na prvý pohľad	✓	✓
5. Vstupný poplatok	✓	✓
6. Postupné vytriezvenie	✓	✓
7. Odsudzované odborníkmi	✓	✓
8. Škála dopadu	globálna	individuálna

Tabuľka 1: Porovnanie Trumpovích cieľ a investičného životného poistenia

Clá ako investičná životná poistka: Prečo obe na konci dňa viac škodia, než prospievajú

Aj keď sú motivácie a odôvodnenia pre zavádzanie politík protekcionizmu rôznorodé, ich myšlienka “ochrany” (či už pracovných miest, priemyselného sektoru, alebo čohokoľvek iného), ako už z názvu vyplýva, je vo všetkých prípadoch podobná. Prirovnajme pre lepšiu ilustráciu tieto politiky metaforicky k životnej poistke, ktorá má za účel chrániť jednotlivcov. Cieľom poistky je poskytnúť “bezpečnostnú sieť”, ktorá človeka zachytí a v prípade vážneho úrazu alebo smrti pomôže jemu alebo jeho pozostalým. Na druhej strane však poistený človek musí na základe dohodnutej zmluvy platiť pravidelnú poistnú sumu [58].

Veľmi rozšíreným a obľúbeným produktom Slovákov sú aj investičné životné poistenia, ktoré majú ľuďom, teoreticky, mimo samotného poistenia, aj šetriť a zhodnocovať peniaze. Aj keď tieto poistky vyzerajú na prvý pohľad lákavo, v komunite investorov sú často odsudzované ako nevýhodné kvôli vysokým poplatkom, malému investičnému výnosu, a neefektívnemu poistnému krytiu [47, 86]. Aj keď je na Slovensku tento typ poistenia na ústupe, medzi mnohými ostáva naďalej veľmi populárny [37, 85].

Ako ďalej vysvetlíme v nasledovných odsekoch, paralel tohto poistenia s protekcionistickou, resp. colnou politikou, je hneď niekoľko. Pre lepšiu ilustráciu sa zameriame na colnú politiku Donalda Trumpa, ale prezentované koncepty a analýzy sa vo väčšine prípadov týkajú protekcionistických politík aj v širšom merítku. Sumarizáciu porovnania uvádzame v Tabuľke 1.

Paralela 1: Nástroj na manažovanie rizika

Zjednodušene sa môžeme na protekcionizmus pozrieť ako na formu geopolitickej poistky voči krízam alebo medzinárodnej nestabilite. Deklarovaným argumentom zástancov protekcionizmu je, že v prípade ohrozenia medzinárodnej spolupráce, t.j., obchodu vrátane globálnych zásobovacích reťazcov, má sebestačnejšia krajina výhodu oproti vysoko globa-

lizovaným krajinám závislým na medzinárodnom obchode. Vysoká závislosť na globálnych dodateľských reťazcoch môže byť v krízových časoch považovaná ako kľúčová zraniteľnosť [21]. Táto geopolitická poistka sa teda, podobne ako životná poistka, snaží o manažovanie rizika na stabilizáciu situácie v prípade neočakávaných externých udalostí.

Paralela 2: Brzdí ekonomický rast

Pri uzavretí zlej životnej poistky človek pravidelne platí, ale naspäť dostáva minimálnu hodnotu. Pri investičných poistkách sú výnosy z investície násobne nižšie ako v porovnaní s priamymi investíciami do diverzifikovaných akciových fondov [40] a poistné plnenie je poväčšinou nedostačujúce [47]. Človek teda nie len nemá poistené potrebné riziká, ale ešte aj jeho investované peniaze dosahujú podpriemerné výnosy, spomaľujúc budovanie majetku.

Podobne ako zlá poistka, aj protekcionizmus spomaľuje ekonomický rast, ba priam má na ekonomiku krajiny priame negatívne dopady. Clo obmedzuje princípy voľného obchodu, čím znevýhodňuje nie len import hotových produktov, ale aj medziproduktov a materiálov, putujúcich ďalej do výrobných procesov lokálneho priemyslu. Lokálni producenti ich ďalej prepravujú do ďalších medziproduktov alebo materiálov, ktoré so ziskom predávajú. V prípade existencie ciel je dovoz medziproduktov a materiálov drahší, čím lokálni producenti generujú nižší zisk, majú tendenciu importovať menej a teda vytvárajú menej pracovných miest. Všetky tieto faktory spomaľujú ekonomický rast a na konci dňa znižujú daňový príjem štátu.

Konkurencia pri voľnom obchode ďalej nepriamo tlačí na zvyšovanie inovatívnosti a produktivity firiem [64], ďalej prispievajúc k rastu hrubého domáceho produktu (HDP). Keďže materiály a medziprodukty tvoria 40-45% celkových importov do USA [73, 74], obmedzením voľného obchodu odborníci predikovali zníženie rastu HDP USA v roku 2025 z pôvodných 2.1% na 1.7% [22]. Ďalšie predikcie hovoria o raste nezamestnanosti na úrovne podobné recesii [45].

Paralela 3: Prísľub bohatstva

“Kvôli clám bude Amerika opäť veľká a bohatá”, zneli Trumpove slová pri ohlasovaní recipročných ciel. *“Pravidelným investovaním budete mať švajčiarsky dôchodok”*, sú, na druhej strane, slová, ktoré do nás tlačia páni v sakách pri podpise investičných životných poistiek. Vidíte podobnosť? O nevýhodnosti poistných investičných produktov sme si už povedali, ako je to však v prípade ciel?

Mimo negatívneho vplyvu na ekonomický rast však majú clá na ľudí aj ďalšie, priamejšie dopady. Ak sú clá daňou na tovar, kto bude tieto dane na konci dňa platiť? Trump sa Američanom snaží predať, že zahraniční importéri tovaru. Importéri sú však firmy, a cieľom firmy je generovať zisk. Myslieť si preto, že navýšenie cla na tovar o desiatky percent kompletne absorbujú firmy, a teda sa clá konečného zákazníka nijako nedotknú, je prínajmenšom naivné.

Colná politika teda vytvára dodatočné náklady, ktoré musí niekto zaplatiť. Aj keď podľa dát Goldman Sachs absorbovali časť dodatočných nákladov aj importéri a exportéri, vyše polovica nových ciel je platená koncovými spotrebiteľmi, s očakávaným zvýšením ich podielu

v budúcnosti [70]. Z minulosti vieme, že zvýšenie cla o 15% počas prvej Trumpovej vlády na čínske dovozy v roku 2018 spôsobilo dodatočný náklad 831 dolárov ročne na priemernú americkú domácnosť [4]. Štatistiky z tohto roku zatiaľ poukazujú na nárast medziročnej inflácie v USA po zavedení ciel z 2.3% v apríli 2025 na hodnotu 3% v septembri [18].

Zvýšenie ciel, navyše, najviac zasiahne najchudobnejších Američanov [84]. Vyššie ceny nie len zvýšia relatívny pomer ich výdavkov na zabezpečenie základných potrieb, ale výška cla mnohých najlacnejších produktov bude vyššia, pretože práve tieto sú dovážané z krajín ako Čína alebo Bangladéš, ktoré majú s USA najvyšší obchodný deficit, a teda ich výška cla bude základe výpočtov Trumpovej patriť k najvyšším [43].

Ak teda z ciel nezbohatnú bežní Američania, určite z nich zbohatne aspoň štát ako taký, však? Viac peňazí na infraštruktúru, obranu, zdravotníctvo a sociálne zabezpečenie občanov... No, nie úplne. Keďže sú clá naprieč rôznymi druhmi tovaru a krajinami nekonzistentné, vznikajú tzv. straty mŕtvej váhy [69]. Táto strata vzniká vtedy, keď sa spotrebiteľ snaží nahradiť clami zaťaženy produkt dovozom z inej krajiny za mierne nižšiu cenu.

Demonštrujme tento efekt na modelovom príklade: Ak ten istý druh tovaru z krajiny *A* stojí pred zvýšením cla 100 USD a tovar z krajiny *B* 110 USD, spotrebiteľ preferuje nákup lacnejšieho tovaru z *A*. Po zvýšení cla o 30% na *A* stojí nový tovar 130 USD, zatiaľ čo po zvýšení cla o 10% na *B* 121 USD. Spotrebiteľ zrazu začne preferovať nákup z *B*, pričom sa jeho efektívna nákupná cena zvýšila o 21 USD. Štát zavádzajúci clá na nich však zinkasuje iba 11 USD, pričom 10 USD predstavuje strata mŕtvej váhy. Štát si teda o niečo polepší, ale na spotrebiteľa sa zvýšenie ceny premietne omnoho výraznejšie. Clá sú, aj z tohto dôvodu, považované za relatívne zlý spôsob navyšovania príjmov do štátneho rozpočtu [66].

Vplyvom inflácie a rizika rušenia pracovných miest teda kvôli clám bežný občan rozhodne nebohatne. Clá síce spôsobia mierny nárast štátnych príjmov, z dlhodobého hľadiska však kvôli zníženému rastu HDP a efektom mŕtvej váhy na konci dňa zásadne nezbohatne ani krajina. Podobne ako pri zlých investíciách, cena ušlej príležitosti [27] je v prípade ciel omnoho vyššia, ako prípadné benefity.

Paralela 4: Pôvabné na prvý pohľad

Komunikované benefity zavádzania ciel, ako aj investovania popri poistení, sú bezpochyby lákavé. Kto by predsa nechcel produkt dva v jednom? Kto by popri zbohatnutí (predošlý bod) nechcel aj vyrovnanie obchodnej bilancie, potrestanie neférových obchodných partnerov, zvýšenie sebestačnosti, zachovanie pracovných miest, a ďalšiu kopu skvelých vecí? Väčšinu z týchto argumentov podporujúcich zavádzanie ciel sme si vyvrátili už v predošliých bodoch. Prečo je však v poriadku, ak má krajina obchodný deficit?

Aj napriek jeho strašidelnému názvu je obchodný deficit v ekonomike krajiny obecné dobré znamenie [13]. Deficit nie je dlh. Jedná sa ale o signál dôvery investorov. Prebytkové peniaze sa od obchodného partnera typicky vracajú naspäť do ekonomiky krajiny s deficitom vo forme nákupu dlhopisov alebo akcií. Takýmto spôsobom zahraničný partner financuje lokálne firmy alebo vládu, ďalej prispievajúc k ekonomickému rastu krajiny s deficitom [75].

Deficit môže byť vyšší aj umelo, ak obchodný partner udržiava hodnotu svojej meny nízko externými zásahmi. Tento krok však ubližuje skôr obchodnému partnerovi devaluujúcemu

svoju menu. Kvôli slabšej mene sú importy z danej krajiny lacnejšie, takže importujúca krajina má prístup k lacnejšiemu tovaru na úkor obchodného partnera, ktorý má importy kvôli slabšej mene naopak, drahšie [13].

Ak už je však niečo na oko pôvabné, schopný pán v saku s darom reči, či už v roli finančného poradcu alebo prezidenta, nemá problém bežného človeka presvedčiť, že práve toto je to, čo bezpodmienečne potrebuje. Po podpise dokumentu (poistnej zmluvy alebo prezidentského dekrétu) je už ale často neskoro si uvedomiť, že tu niečo nehrá, keďže prvotnú cenu (Paralela 5), sme už zaplatiť museli.

Paralela 5: Vstupný poplatok

Cena rozhodnutia pripoistiť sa je v prípade investičnej poistky priama a zrejmalá. Človek si prečíta zmluvu, a typicky narazí na vstupný poplatok: zvyčajne medzi 2% až 5% bežného poistného [49]. V prípade cieľ je tento poplatok menej viditeľný, avšak omnoho zásadnejší.

Náhle zmeny colnej politiky štátu vytvárajú ekonomickú neistotu v spoločnosti, spôsobujú stratu dôveryhodnosti krajiny, a teda poškodzujú existujúce vzťahy s obchodnými partnermi [12, 3]. Okamžité viditeľný efekt straty dôveryhodnosti je klesnutie záujmu o štátne dlhopisy a investície v krajine, čím stúpne cena nového dlhu (investori požadujú vyšší výnos za zvýšené riziko), zhorší sa financovanie spoločností (menší záujem o dlhopisy/akcie), a v neposlednom rade, národná mena krajiny oslabí. Z dlhodobého hľadiska môžeme očakávať odklon obchodných partnerov k iným krajinám so stabilnejšou a predvídateľnejšou obchodnou politikou. Aj keby boli clá nasledujúcou vládou zrušené, dlhodobé následky často pretrvávajú — vstupný poplatok už krajina zaplatila.

V prípade USA sme od Apríla 2025 mohli tieto fenomény vďaka clám Trumpovej administratívy pozorovať v priamom prenose. Ohlásenie cieľ druhého Apríla poslalo akciový index S&P500 okamžite dole o 3.9%, spôsobujúc najhorší pokles od COVID-19 pandémie [24]. O pár dní na to nasledoval výpredaj amerických štátnych dlhopisov, spôsobujúc zvýšenie úroku na 10-ročných dlhopisoch na 4.5% [63]. Do tretice, sila doláru za prvý polrok 2025 vplyvom ekonomickej neistoty oslabila o 10.8% vzhľadom na kôš ostatných mien, čím dosiahla najhoršiu polročnú výkonnosť od roku 1991 [76]. Na clá reagovali aj geopolitickí spojenci ako Kanada alebo Európska únia, ktorí začali vyjednávať o prehĺbení obchodných partnerstiev s inými krajinami so snahou o diverzifikáciu alebo úplný odklon od závislosti obchodu s USA [3]. Aj keď teda v prípade cieľ nie je vstupný poplatok priamy, dôsledky ich zavedenia sú omnoho bolestivejšie, ako jednorazová platba v prípade založenia poistky.

Paralela 6: Postupné vytriezvenie

Aj keď sme sa už nechali zlákať na skvelú poistku (či už geopolitickú alebo investičnú) a zaplatili vstupný poplatok, ešte stále nemusí byť neskoro. Človek, zaujímajúci sa o dianie okolo seba postupom času príde na to, že niečo s jeho investíciou nie je úplne v poriadku. Prečo trhy rastú, len moja investícia stagnuje? Prečo sa vôkol mňa zvyšujú ceny, ľudia prichádzajú o prácu, a nie som bohatší, keď mi to predsa pán v saku sľúbil? Prichádza “aha

moment”. Prichádza vytriezvenie. Prichádza uvedomenie si že možno daná ponuka nebola až tak výhodná.

Niekomu to trvá mesiace, inému roky. Nieкто si zatvára oči a nechce o tom hovoriť. Iný pánovi v saku dôveruje a dúfa, že raz tá sľubovaná spása príde. Zatiaľ čo osobnú poistku je možné kedykoľvek zrušiť a popozerať sa po lepších alternatívach, zmena geopolitickej poistky nie je tak priamočiara a nápravy jej následkov môžu trvať roky, ako sme si popísali v Paralele 5.

Paralela 7: Odsudzované odborníkmi

Aj napriek mnohým nezhodám ekonómov naprieč spektrom ekonomických smerov panuje *silný konsenzus kritizujúci zavádzanie ciel* počas druhej Trumpovej administratívy [10, 28, 71, 11]. Spomínané sú primárne dôvody uvedené v predošlých paralelách ako inflácia, poškodenie obchodných vzťahov, alebo vznik neistoty spomaľujúcej investície a ekonomický rast. Ekonómovia teda vyvracajú mýtus tvrdiaci, že clá sú v skutočnosti pre americkú ekonomiku dobré [13]. Proti clám dokonca vznikla petícia www.anti-tariff.org, ku koncu Novembra 2025 združujúca 2040 podpisov od laureátov Nobelových cien, vysokoškolských profesorov ekonómie a známych analytikov v renomovaných inštitúciách.

Ak vám teda vyštudovaný človek z oboru v budúcnosti povie, že daný investičný/poistný produkt nie je úplne výhodný, mali by ste dať radšej na jeho názor než na bývalého spolužiaka zo strednej školy, ktorý vás po ôsmich rokoch nedávno pozval na kávu...

Paralela 8: Škála dopadu

Zatiaľ čo škála dopadu zlej investičnej poistky je zrejma – jednotlivec, prípadne jeho rodina, prichádzajúci o peniaze, je škála dopadu colnej politiky omnoho širšia a menej viditeľná [8]. To, že clá na konci dňa ekonomicky škodia krajine, ktorá ich zavádza, sme popísali v predošlých paralelách. Mimo týchto lokálnych škôd však škodia aj všetkým obchodným partnerom, na ktorých sa clá vzťahujú [10, 30].

Obchodní partneri zasiahnutí clami majú nižšie exportné možnosti, keďže dopyt po ich tovaroch kvôli clám prirodzene klesne. V prípade malej ekonomiky typu Slovensko by bol globálny vplyv ciel zanedbateľný, avšak v prípade najväčšej svetovej ekonomiky importujúcej tovar v hodnote vyše 3 trilióny USD ročne [74], je vplyv ciel globálny.

V záujme zachovania kompetitívnosti obchodní partneri často znižujú svoje marže, ako aj reálnu mzdu zamestnancov so záujmom predávať tovar lacnejšie [29], alebo diverzifikujú export formou vytvorenia alebo prehĺbenia obchodných partnerstiev s inými krajinami. Či už v prvom alebo druhom prípade, obchod za týchto podmienok typicky nebude dosahovať rovnakú efektivitu (ziskovosť) ako pred zavedením ciel, efektívne znižujúc ekonomický rast nie len lokálnej ekonomiky, ale aj ekonomík obchodných partnerov [61]. V prípade reakcie zasiahnutých krajín formou recipročných ciel, ako sme v mnohých prípadoch tento rok videli [39], sú spomínané efekty ešte zosilnené.

Záver: Smerujeme ku geopolitickej fragmentácii sveta a plnohodnotnej autonómii krajín?

V tejto eseji sme diskutovali protekcionistické politiky a analyzovali ich ekonomické dopady ako na zavádzajúcu krajinu, tak aj na širšiu spoločnosť. Ako konkrétnu implementáciu novodobého protekcionizmu sme si zvolili clá zavedené druhou Trumpovou administratívou v roku 2025. Metaforicky sme clá prirovnali k investičnej životnej poistke, obľúbenému produktu Slovákov, ktorý však na konci dňa často spôsobuje viac škody, ako úžitku. Prostredníctvom ôsmich paralel medzi touto poistkou a Trumpovými clami sme analyzovali ich podobnosti, rozdiely, a negatívne dopady.

Keďže je colná prestrelka v čase písania tejto eseje (November 2025) stále aktuálna, opierali sme sa o analýzy známych ekonómov a dáta dostupné prvý polrok po ich zavedení. Aj keď mnohé zo spomínaných negatív budú viditeľnejšie až z dlhodobého horizontu, existujúce dáta už teraz poukazujú na zvýšenú infláciu, znížené odhady rastu HDP, ako aj zhoršené vzťahy medzi USA a zbytkom sveta. Bolo teda zavedenie ciel zásadným ekonomicko-politickým prešľapom, alebo kalkulovanou stratégiou?

Aj keď ekonomicky je odpoveď relatívne jasná, pozeráť sa na túto problematiku iba cez jednu optiku by bolo bezpochyby neúplné. Pravdou ostáva, že colná politika má primárne ekonomický charakter, avšak motívy súčasného vzrastajúceho globálneho protekcionizmu majú oveľa širšie presahy. Pri diskutovaní motivácií a dopadov protekcionizmu teda nemôžeme ignorovať ani geopolitický aspekt.

Prakticky od konca 2. svetovej vojny až po začiatok 21. storočia bolo USA považované za globálneho hegemóna s dominantnou pozíciou v svetovej politike, ekonomike, vojenskej sile, a kultúrnom vplyve [46]. Tento stav umožňoval USA ovplyvňovať medzinárodné vzťahy, ako aj dianie v jednotlivých krajinách sveta prostredníctvom vojenskej sily, ekonomickej kontroly, a diplomacie. Od začiatku 21. storočia však pozorujeme snahu iných krajín, obzvlášť Číny, o preusporiadanie tohto rozdelenia moci [17]. Rápidny ekonomický a vojenský rozmach Číny v posledných dekádach spôsobil rozšírenie ich vplyvu z regionálnej mocnosti na silného globálneho hráča, ktorý si žiada zo svetového koláča moci tiež ukrojiť svoj diel.

Novodobý protekcionizmus teda môžeme vnímať aj ako snahu adaptovať sa meniacemu sa svetu. Zatiaľ, čo sa USA za každú cenu snažia o udržanie statusu svetového hegemóna, jej Čína v tomto závode už dlhšiu dobu šliape na päty [20, 25]. S posilňujúcou Čínou sa spamätáva aj India [41], pričom prebiehajúca vojna na Ukrajine a Trumpove nevyspytateľné politiky prinútili k zamysleniu o väčšej strategickej autonómii aj európskych lídrov [42]. Mnoho regionálnych mocností ako Turecko, Brazília, krajiny Európskej Únie (Nemecko, Francúzsko, Maďarsko) taktiež v poslednej dobe zažívajú rozmach radikálneho pravicového populizmu, militarizácie, a protekcionizmu sledujúceho väčšiu autonómiu [65, 6].

Aj keď je bližšia geopolitická analýza aktuálnej situácie mimo zamerania tejto eseje, chceme zdôrazniť, že za motiváciou protekcionistických politík vo svete stojí omnoho viac, než len ekonomické aspekty. Svet, ako ho poznáme, sa nám mení pred očami. Sme v procese tranzície z unipolárneho svetového poriadku k multipolárnemu systému, v ktorom si však USA aj napriek strate dominancie budú naďalej udržiavať významné miesto [5, 23].

Nanešťastie, budú to práve voľný obchod a ekonomika svetových krajín—a teda, životná úroveň ľudí, ktoré budú behom tejto tranzície trpieť najviac.

Smerujeme teda k fragmentovanému svetu, úpadku globalizmu, po zuby ozbrojeným krajinám, lokálnym alianciám... studenej vojne 21. storočia? Aj keď sú geopolitické tenzie vo svete vyššie ako kedykoľvek predtým, svetoví lídri sa zatiaľ ako-tak snažia rešpektovať ekonomiku svojich krajín a vedia, kedy je potrebné dupnúť na brzdu. V prípade D. Trumpa sme v minulosti pozorovali tzv. “Trump Always Chickens Out” (TACO) fenomén [80], keď po ohlásení cieľ Trump svoje rozhodnutia neskôr odložil alebo odvolal kvôli negatívnej reakcii trhov [55]. Trhy, a teda aj my, občania, musíme dávať politikom spätnú väzbu, že s obmedzovaním voľného obchodu a protekcionistickými politikami, nesúhlasíme. V opačnom prípade riskujeme, že ich presah bude oveľa väčší, ako len ekonomický: “*Ak hranice neprekročí tovar, prekročia ho vojaci.*” (citát pripisovaný F. Bastiatovi).

Referencie

- [1] Nicola Acocella. *Trade policies: free trade and protectionism*, page 343–356. Cambridge University Press, 2005.
- [2] Rodrigo Adão, Arnaud Costinot, Dave Donaldson, and John A Sturm. Why is trade not free? A revealed preference approach. Technical report, National Bureau of Economic Research, 2023.
- [3] Edward Alden, Matthias Matthijs, Sheila A. Smith, and Joshua Kurlantzick. Geopolitics of trump tariffs: How u.s. trade policy has shaken allies, September 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.cfr.org/article/geopolitics-trump-tariffs-how-us-trade-policy-has-shaken-allies>.
- [4] Mary Amiti, Stephen J. Redding, and David E. Weinstein. New china tariffs increase costs to u.s. households, May 2019. <https://libertystreeteconomics.newyorkfed.org/2019/05/new-china-tariffs-increase-costs-to-us-households>.
- [5] Daniel Araya. From pax americana to pax “multipolaris”: The rise of a fragmented global order, August 2025. [Online, cit. 2025-11-28]. Dostupné na: <https://www.cigionline.org/articles/from-pax-americana-to-pax-multipolaris-the-rise-of-a-fragmented-global-order/>.
- [6] Priscille Arbour, Aparna Bharadwaj, Tim Figures, Marc Gilbert, Nikolaus Lang, Georgia Mavropoulos, Michael McAdoo, and Cristián Rodríguez-Chiffelle. Great powers, geopolitics, and the future of trade, January 2025. [Online, cit. 2025-11-28]. Dostupné na: <https://www.bcg.com/publications/2025/great-powers-geopolitics-global-trade>.
- [7] Bela Balassa. Tariff policy and taxation in developing countries. Policy Research Working Paper Series 281, The World Bank, Sep 1989. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://ideas.repec.org/p/wbk/wbrwps/281.html>.

- [8] Frédéric Bastiat. *What is Seen and What is Not Seen*, volume 3 of *The Collected Works of Frédéric Bastiat*. Liberty Fund, 1850.
- [9] Jagdish Bhagwati. *In Defense of Globalization*. Oxford University Press, New York, 2004.
- [10] Anjali V. Bhatt. PIIE experts react to Trump’s tariffs announced April 2, April 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2025/piie-experts-react-trumps-tariffs-announced-april-2>.
- [11] Lysle Boller, Kody Carmody, Jon Huntley, and Felix Reichling. The economic effects of president trump’s tariffs, April 2025. [Online, cit. 2025-11-22]. Dostupné na: <https://budgetmodel.wharton.upenn.edu/issues/2025/4/10/economic-effects-of-president-trumps-tariffs>.
- [12] Michael Bordo and Mickey Levy. Trump’s tariffs: Disregarding lessons from history and scenarios and probable outcomes, June 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://cepr.org/voxeu/columns/trumps-tariffs-disregarding-lessons-history-and-scenarios-and-probable-outcomes>.
- [13] Donald J. Boudreaux and Nita Ghei. The benefits of free trade: Addressing key myths, May 2018. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.mercatus.org/research/policy-briefs/benefits-free-trade-addressing-key-myths>.
- [14] Luiz Carlos Bresser-Pereira. Phases of capitalism – from mercantilism to neoliberalism. *The Rise and Fall of Neoliberal Rentier Capitalism*, 1:1–15, 2023. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://www.bresserpereira.org.br/248-phases-of-capitalism.pdf>.
- [15] CIDOB. The world in 2016: Ten issues that will set the international agenda. *CIDOB*, 2016. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://www.cidob.org/en/publications/world-2016-ten-issues-will-set-international-agenda>.
- [16] Committee for a Responsible Federal Budget. Tariff revenue soars in fy 2025 amid legal uncertainty, October 2025. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://www.crfb.org/blogs/tariff-revenue-soars-fy-2025-amid-legal-uncertainty>.
- [17] Alejandro Dabat and a Paulo Leal. The rise and fall of the united states in global hegemony. *Problemas del desarrollo*, pages 87–114, 2019.
- [18] Jessica Dickler. Here’s the inflation breakdown for september 2025 — in one chart, October 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.cnbc.com/2025/10/24/inflation-breakdown-september-2025-cpi-chart.html>.
- [19] Lorenzo Donatelli and Nadja Magnin. Arguments for and against globalization, 2022. [Online, cit. 2025-11-18]. Dostupné na: <https://debatingeurope.eu/activity/arguments-for-and-against-globalization>.

- [20] Rush Doshi. *The Long Game: China's Grand Strategy to Displace American Order*. Oxford University Press, New York, 2021. Excerpt available at: <https://www.brookings.edu/articles/the-long-game-chinas-grand-strategy-to-displace-american-order/>.
- [21] Christopher M Durugbo and Zainab Al-Balushi. Supply chain management in times of crisis: a systematic review. *Management Review Quarterly*, pages 1179–1235, August 2022.
- [22] Cristina Dwyer. March 2025 fed meeting: Interest rates kept steady, slower economic growth projected, March 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.jpmorgan.com/insights/markets-and-economy/economy/fed-meeting-march-2025>.
- [23] Leif Emery. The end of an era: America's waning hegemony in a multipolar world, May 2025. [Online, cit. 2025-11-28]. Dostupné na: <https://thesciencesurvey.com/editorial/2025/05/02/the-end-of-an-era-americas-waning-hegemony-in-a-multipolar-world/>.
- [24] Brian Evans, John Melloy, and Pia Singh. Dow nosedives 1,600 points, s&p 500 and nasdaq drop the most since 2020 after trump's tariff onslaught, April 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.cnbc.com/2025/04/02/stock-market-today-live-updates-trump-tariffs.html>.
- [25] Tasneem Fadel. China's challenge to us hegemony, December 2023. [Online, cit. 2025-11-28]. Dostupné na: <https://insidewestminster.co.uk/chinas-challenge-to-us-hegemony/>.
- [26] Eman Fatima. The resurgence of economic nationalism in the 21st century, February 2025. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://spinetimes.pk/the-resurgence-of-economic-nationalism-in-the-21st-century/>.
- [27] Jason Fernando. Opportunity cost: Definition, formula, and examples, June 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/o/opportunitycost.asp>.
- [28] Jason Furman. Economists offer differing views on trump's tariffs and trade war, April 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.hks.harvard.edu/centers/mrcbg/programs/growthpolicy/economists-offer-differing-views-trumps-tariffs-and-trade-war>.
- [29] Enrique Martínez García and Michael Sposi. U.S. tariff outcomes dependent on trading partner responses, May 2025. [Online, cit. 2025-11-22]. Dostupné na: <https://www.dallasfed.org/research/economics/2025/0513>.

- [30] Pierre-Olivier Gourinchas. The global economy enters a new era, April 2025. [Online, cit. 2025-11-22]. Dostupné na: <https://www.imf.org/en/blogs/articles/2025/04/22/the-global-economy-enters-a-new-era>.
- [31] Alex Gray. In pictures: the tumultuous year that was 2016, December 2016. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://www.weforum.org/stories/2016/12/in-pictures-the-tumultuous-year-that-was-2016>.
- [32] Zetta Hannany and Ramdhani Pratama. Goldman sachs: Us consumers bear 55 [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://www.idnfinancials.com/news/57938/goldman-sachs-us-consumers-bear-55-of-new-trump-tariff-costs>.
- [33] Kristoffer J. M. Hansen. II. Trade Theory: Mercantilism, Smith and Ricardo, April 2021. Leipzig University Faculty of Economics and Business Administration Institute for Economic Policy. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: https://www.wifa.uni-leipzig.de/fileadmin/Fakult%C3%A4t_Wifa/Institut_f%C3%BCr_Wirtschaftspolitik/Studium/Sommer/21/International_Economics/International_Economics_3-21.pdf.
- [34] Barath Harithas, Kyle Meng, Evan Brown, and Catharine Mouradian. “liberation day” tariffs explained, April 2025. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://www.csis.org/analysis/liberation-day-tariffs-explained>.
- [35] Barath Harithas, Kyle Meng, Evan Brown, and Catharine Mouradian. “liberation day” tariffs explained, April 2025. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://www.csis.org/analysis/liberation-day-tariffs-explained>.
- [36] Björn Hettne. *The Concept of Neomercantilism*, pages 235–255. Springer Netherlands, Dordrecht, 1993.
- [37] Miroslav Homola. Investičné životné poistenie už nerastie. Ľudia ho uzatvárajú najmä deťom, February 2024. <https://www.finsider.sk/poistenie/investicne-zivotne-poistenie-rast>.
- [38] Juliana Menasce Horowitz, Ruth Igielnik, and Rakesh Kochhar. Trends in income and wealth inequality. Technical report, Pew Research Center, January 2020. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://www.pewresearch.org/social-trends/2020/01/09/trends-in-income-and-wealth-inequality>.
- [39] Al Jazeera. How are countries and markets reacting to trump tariffs?, August 2025. [Online, cit. 2025-11-28]. Dostupné na: <https://www.aljazeera.com/news/2025/8/1/how-are-countries-and-markets-reacting-to-trump-tariffs>.
- [40] Radoslav Kasík. Mojich 10 rokov skúsenosti s investičnou životnou poistkou, November 2018. [Online, cit. 2025-11-20]. Dostupné na: <https://www.finax.eu/sk/blog/mojich-10-rokov-skusenosti-s-investicnou-zivotnou-poistkou>.

- [41] Tanveer Ahmad Khan. Limited hard balancing: Explaining india's counter response to chinese encirclement. *Journal of Indo-Pacific Affairs*, 6(3), 2023.
- [42] Stefan Lehne. Can the eu meet the trump moment?, November 2025. [Online, cit. 2025-11-28]. Dostupné na: <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2025/11/can-the-eu-meet-the-trump-moment>.
- [43] Michael Lowell, Philippe Heeren, Justin Angotti, Lizbeth Rodriguez-Johnson, Kirsten Lowell, and Erika Yeager. Trump 2.0 tariff tracker, November 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.tradecomplianceresourcehub.com/2025/11/20/trump-2-0-tariff-tracker>.
- [44] Lars Magnusson. *The Political Economy of Mercantilism*. Routledge, 06 2015. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: https://lurlamaqui.com.br/wp-content/uploads/2021/02/03_Lars-Magnusson-The-Political-Economy-of-Mercantilism-2015-Routledge.pdf.
- [45] Gili Malinsky. Trump tariffs 'will increase the unemployment rate to recessionary levels,' says economist, April 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.cnbc.com/2025/04/08/trump-tariffs-job-market-impact-will-mostly-be-negative-economists-say.html>.
- [46] Ashish Manav. Hegemony, the united states, and the world, Jun 2022. [Online, cit. 2025-11-28]. Dostupné na: <https://www.thegeostrata.com/post/hegemony-the-united-states-and-the-world>.
- [47] Katarína Maľáková. Investičné životné poistenie: prečo sa neoplatí?, November 2023. [Online, cit. 2025-11-20]. Dostupné na: <https://www.financopedia.sk/investicne-zivotne-poistenie-preco-sa-neoplati>.
- [48] Branko Milanovic. What comes after globalization? *Jacobin*, March 2025. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://jacobin.com/2025/03/what-comes-after-globalization>.
- [49] Slavomír Molnár. Ako funguje investičné životné poistenie?, January 2024. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://slavomirmolnar.sk/investicne-zivotne-poistenie-izp/>.
- [50] P. J. O'Rourke. *On The Wealth of Nations*. Books That Changed the World. Atlantic Monthly Press, 2006.
- [51] Esteban Ortiz-Ospina. Is globalization an engine of economic development? *Our World in Data*, 2017. [Online, cit. 2025-11-18]. Dostupné na: <https://ourworldindata.org/is-globalization-an-engine-of-economic-development>.

- [52] Esteban Ortiz-Ospina, Diana Beltekian, and Max Roser. Trade and globalization. *Our World in Data*, 2018. [Online, cit. 2025-11-18]. Dostupné na: <https://ourworldindata.org/trade-and-globalization>.
- [53] Data page: Tariff rate across all products, 2025. Our World in Data. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://ourworldindata.org/grapher/tariff-rate-applied-weighted-mean-all-products>.
- [54] Tejvan Pettinger. Examples and types of protectionism, September 2025. Dostupné na <https://www.economicshelp.org/blog/6911/alevel/examples-of-protectionism/>.
- [55] Shannon Pettypiece. 10 times trump has threatened, then backtracked on, tariffs as 'taco trade' jab gains traction, May 2025. [Online, cit. 2025-11-28]. Dostupné na: <https://www.nbcnews.com/politics/trump-administration/10-trump-threatened-backtracked-tariffs-wall-street-embraces-taco-trade-rcna209450>.
- [56] PolSci Institute. Global Economy and Trade: From Mercantilism to World War II, January 2024. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://polsci.institute/global-politics/global-economy-trade-mercantilism-wwii/>.
- [57] Michelle L. Price. How trump justifies his tariffs — from budget balancing to protecting 'the soul' of america, March 2025. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://apnews.com/article/trump-tariff-justifications-50f0b4416234e63c7136eaa5c5f96759>.
- [58] Lisa Redman. What is life insurance?, March 2025. [Online, cit. 2025-11-20]. Dostupné na: <https://www.legalandgeneral.com/insurance/life-insurance/definitions/what-is-life-insurance>.
- [59] Reuters. Trump vows to keep 'massive' tariffs on india until russian oil imports cease, October 2025. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/india/trump-vows-keep-massive-tariffs-india-until-russian-oil-imports-cease-2025-10-20/>.
- [60] David Ricardo. *On the Principles of Political Economy and Taxation*. John Murray, London, 1817.
- [61] Lorenzo Rotunno and Michele Ruta. Trade Partners' Responses to US Tariffs. *IMF Working Papers*, 2025(147):1, 7 2025.
- [62] Carme Colomina Saló and Oscar Mateos Martin. The world in 2025: Ten issues that will shape the international agenda. *Notes internacionals CIDOB*, 1(313), 2024. [Online, cit. 2025-11-18]. Dostupné na: <https://www.cidob.org/en/publications/world-2025-ten-issues-will-shape-international-agenda>.

- [63] Brian Scheid. Us government bond yields extend climb amid tariff uncertainty, May 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.spglobal.com/market-intelligence/en/news-insights/articles/2025/5/us-government-bond-yields-extend-climb-amid-tariff-uncertainty-89018055>.
- [64] Joseph A. Schumpeter. *Capitalism, socialism, and democracy*. Routledge, New York, 1942.
- [65] Max Security. Global forecast 2025, January 2025. [Online, cit. 2025-11-28]. Dostupné na: <https://www.max-security.com/resources/global-forecast/geoeconomic-fragmentation-trade-2025/>.
- [66] Jay Shambaugh. Tariffs are a particularly bad way to raise revenue, November 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/articles/tariffs-are-a-particularly-bad-way-to-raise-revenue>.
- [67] SP Sharma. The wall of protectionism: Rise and rise of protectionist policies in the global arena. *PHD Research Bureau*, November 2017. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: https://www.phdcci.in/wp-content/uploads/2021/08/The-Wall-of-Protectionism_Rise-and-Rise-of-Protectionist-Policies-in-Global-Arena-November-2017.pdf.
- [68] Adam Smith. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. W. strahan and T. Cadell, London, 1776.
- [69] Carlo Stagnaro, Christian Nasulea, Eryk Ziedalski, Constantinos Saravakos, Diana Nasulea, Radu Nechita, William Hongsong Wang, and Radovan Āurana. *Obchod pod vplyvom cla*. INESS, 2025.
- [70] Benn Steil. Who pays trump’s tariffs?, November 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.cfr.org/article/who-pays-trumps-tariffs>.
- [71] The Economist. President trump’s mindless tariffs will cause economic havoc, April 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.economist.com/leaders/2025/04/03/president-trumps-mindless-tariffs-will-cause-economic-havoc>.
- [72] Robert L. Thompson. Globalization and the benefits of trade, March 2007. Chicago Fed Letter, No. 236. [Online, cit. 2025-11-18]. Dostupné na: <https://www.chicagofed.org/publications/chicago-fed-letter/2007/march-236>.
- [73] Mihir Torsekar. Intermediate goods imports in key u.s. manufacturing sectors. Technical report, United States International Trade Commission, 2018.
- [74] Trading Economics. United states imports by category, 2025.
- [75] Jacqueline Varas. The trade deficit is not hurting the economy, April 2017. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.americanactionforum.org/insight/trade-deficit-not-hurting-economy>.

- [76] Graeme Wearden. Us dollar has worst first half in more than 50 years amid trump tariffs, Jun 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/business/2025/jun/30/us-dollar-first-half-trump-tariffs>.
- [77] Wikipedia contributors. China–united states trade war, 2025. [Online; cit. 2025-12-21]. Dostupné na: https://en.wikipedia.org/wiki/China%E2%80%93United_States_trade_war".
- [78] Wikipedia contributors. Tariffs in the first trump administration, 2025. Dostupné na https://en.wikipedia.org/wiki/Tariffs_in_the_first_Trump_administration.
- [79] Wikipedia contributors. Tariffs in the second trump administration, 2025. [Online, cit. 2025-11-19]. Dostupné na: https://en.wikipedia.org/wiki/Tariffs_in_the_second_Trump_administration.
- [80] Wikipedia contributors. Trump always chickens out, 2025. [Online, cit. 2025-11-28]. Dostupné na: https://en.wikipedia.org/wiki/Trump_Always_Chickens_Out.
- [81] World Bank Group. Trade has been a powerful driver of economic development and poverty reduction, February 2023. [Online, cit. 2025-11-18]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/topic/trade/brief/trade-has-been-a-powerful-driver-of-economic-development-and-poverty-reduction>.
- [82] World Trade Organization. *World Tariff Profiles 2016*. WTO Publications, 2016.
- [83] Tom Wraight. Making america great (the first time): U.s. economic nationalism in historical perspective. *Nations and Nationalism*, 28(1):66–81, 2022.
- [84] Yale Budget Lab. State of u.s. tariffs: April 15, 2025. Technical report, Yale University, April 2025. [Online, cit. 2025-11-21]. Dostupné na: <https://budgetlab.yale.edu/research/state-us-tariffs-april-15-2025>.
- [85] Igor Čečko. Čo ukázala ročná štatistika slaspo o poistení na slovensku? dôležité údaje pre sprostredkovateľov aj klientov, May 2024. [Online, cit. 2025-11-20]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/blog/3976692/co-ukazala-rocna-statistika-slaspo-o-poisteni-na-slovensku-dolezite-udaje-pre-sprostredkovatelov-aj-klientov>.
- [86] Marek Šimo. Životné poistenie – zbytočne vyhodené peniaze alebo užitočný produkt?, July 2017. [Online, cit. 2025-11-20]. Dostupné na: <https://financievpohode.sk/zivotne-poistenie-zbytocne-vyhodene-peniaze-alebo-uzitocny-produkt>.